

Miras Hukuku Üzerine Değerlendirmeler – III

1. Vasiyeti yerine getirme görevlisi kimdir?

Vasiyeti yerine getirme görevlisi ölüme bağlı tasarruflar ile mirasbırakan tarafından veya mirasçılarının isteğiyle mahkeme tarafından atanan, mirasbırakanın son isteklerini yerine getirmekle görevli olan kişiye verilen isimdir. Mirasçı listesi hazırlama, terekenin alacaklarını tahsil etme ve borçlarını ödeme, dava ve takiplerde terekeyi temsil etme ve terekeyi yönetme gibi pek çok iş vasiyeti yerine getirme görevlisinin görev alanındadır.

2. Şirket paylarının mirasçılara geçişi nasıl olur?

Bu sorunun yanıtı şirket türüne göre farklılık arz edecektir. Anonim şirket payları bakımından, miras yoluyla pay geçişinde paysahipliğinden kaynaklı malvarlığı hakları derhal mirasçıya intikal ederken, genel kurula katılma ve oy hakları ancak şirketin onayıyla birlikte kullanılabilir. Öte yandan kanuni ya da iradi bağlamdan kaynaklanan sebepler, şirket tarafından mirasçıya karşı ileri sürülemez. Yalnızca iradi bağlamın varlığı halinde şirket, miras yoluyla devredilen payların gerçek değerini mirasçıya ödeme önerisinde bulunarak devri onaylamaktan kaçınabilir¹.

Limited şirketler bakımından da paysahibinin ölümü halinde, murisin paylarının geçişinde genel kurulun onayı aranmaz. Paydan kaynaklı tüm hak ve borçlar ölüm ile mirasçılara geçer. Ancak şirket, payları gerçek değeri üzerinden devralmayı teklif etmek koşuluyla, üç ay içinde payın geçtiği mirasçıyı reddedebilir. Payın miras yoluyla elde edilebilmesi için, veraset ilamı ile vasiyetname veya miras sözleşmesi hakların kendiliğinden mirasçıya geçişi için yeterli şekil şartını sağlar².

¹ AYAN Özge, “Ölümün Şirketler Hukuku İlişkilerine Etkileri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:21, Sayı:1, 2019, s.16

² AYAN, s.20

3. Yurtdışındaki malvarlıkları bakımından mirasın geçişi nasıl olur?

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun [“MÖHUK”] md.20 f. 1 hükmüne göre miras, ölenin millî hukukuna tâbidir. Aynı şekilde MÖHUK m.20 f.5 de “”Ölüme bağlı tasarruf ehliyeti, tasarrufta bulunanın, tasarrufun yapıldığı andaki millî hukukuna tâbidir.”” hükmüne amirdir. Dolayısıyla Türk vatandaşlarının mirası Türk Medeni Kanunu’na tabidir. Ancak yurtdışındaki malvarlıkları bakımından MÖHUK m.21 f.1 “”Taşınır ve taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakkı ve diğer aynı haklar, işlem anında malların bulunduğu ülke hukukuna tâbidir.”” hükmü uyarınca, mülkiyetin ve diğer aynı hakların devrinde malın bulunduğu ülkede var olabilecek şekli şartlar ve düzenlemeler dikkate alınmalıdır.

Ancak bu, külli halefiyet prensibinin bir istisnası olmayıp, mirasçılardan bahse konu taşınır veya taşınmaz mirasbırakanın ölümüyle birlikte kazanmasına engel değildir.

4. Vakıf müteveli heyeti üyeliği sıfatı miras yoluyla geçer mi?

Hayır. Her ne kadar tereke kural olarak ölenin malvarlığına eşit ise de, ölümle birlikte mirasçılara yalnızca mirasbırakanın devir ve intikal edebilen özel hukuk ilişkileri geçer. Mirasbırakanın şahsına bağlı olanlar ise ölüm ile sona erer³. Vakıf müteveli heyeti üyeliği de mirasbırakanın şahsına sıkı sıkıya bağlı bir haktır ve miras yoluyla geçmesi yahut ölüme bağlı bir tasarrufla devri mümkün değildir. Bu nedenle bu sıfatın mirasbırakanın ölümünden sonra onun tayin edeceği bir kişi tarafından üstlenilmesi arzulanıyorsa, bu ancak sağlığında vakıf senedinde yapılacak bir değişiklik ile mümkündür.

5. Miras bırakanın sağ kalan eşinin mal rejiminden kaynaklanan hakkı var mıdır? Ölümünden sonra sağ kalan eş için mal rejiminden kaynaklanan hak ve miras hakkı nasıl işler?

2002 yılından itibaren, eşler arasındaki mal rejimi [aksi kararlaştırılmadıkça] “edinilmiş mallara katılma” rejimidir. Evlilik ölümle sona erdiğinde de sağ kalan eşin bu rejimin tasfiyesi nedeniyle terekeden alacak hakkı doğar. Yani ölen eşin evlilik sırasında edindiği mallar ile sağ kalan eşin evlilik sırasında edindiği mallar arasındaki değer farkının yarısı kadar para alacağını, sağ kalan eşin terekeden alması gerekir. Bu

³ DURAL Mustafa/ÖZ Turgut, Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, İstanbul 2019, s.8

alacağı aldıktan sonra terekenin kalanı, sağ kalan eşin de dahil olduğu mirasçılar arasında paylaşılır. Yani, evliliğin ölüm nedeniyle sona ermesi halinde önce mal rejimi tasfiye edilir; ardından geriye kalan terekenin paylaşımı yapılır. Eşin mal rejiminden kaynaklanan hakkı ile miras payı hakkı, birbirlerinden bağımsız olarak varlıklarını sürdürür.

6. Mirasbırakanın vergi borçlarından mirasçılarının sorumluluğu nedir?

Külli halefiyet prensibi gereği, mirasbırakanın terekesindeki hak ve alacaklar gibi, borçlar da mirasçılara geçer. Mirasçılar bu borçlardan, kural olarak, şahsen ve sınırsız olarak sorumludur. Bunun anlamı, tereke borçlarından yalnızca kendilerine intikal eden tereke mevcudu ile değil, şahsi malvarlıkları ile de sorumlu olmalarıdır. Öte yandan, mirasbırakanın vergi borçları bakımından bu kurula bir istisna getirilmiştir⁴. Buna göre, ölüm halinde mükelleflerin ödevleri, mirası reddetmemiş yasal ve atanmış mirasçılarına geçecektir. Ancak mirasçılar, diğer borçlardan farklı olarak, vergi borçlarından yalnızca miras hisseleri oranında sorumludurlar⁵.

7. Yasal ya da atanmış mirasçılar mirası reddedebilir mi?

Evet. Gerek yasal gerek atanmış mirasçılar mirası reddedebilir. Hatta ve hatta vasiyet alacaklısına da ret hakkı tanınmıştır⁶. Bu hak ancak mirasbırakanın ölümünden kullanılabilir. Zira henüz kazanılmamış bir hakkın reddi mümkün değildir. Şayet mirasbırakan hayattayken bu haktan vazgeçmek isteniyorsa, mirastan feragat yoluna başvurulabilir⁷. Öte yandan mirastan feragat kısmi olabilirken, mirasın kısmen reddi mümkün değildir⁸. Mirasın tamamı kabul edilmeli yahut tümü reddedilmelidir.

Kanuni mirasçılarının ve miras sözleşmesiyle atanmış mirasçılarının mirasbırakanın ölümünü öğrenmelerinden, vasiyetname ile mirasçı atananların ise mirasbırakanın

⁴ 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, md.1

⁵ ASLAN Memduh, "Mirasçılarının Vergi Borçlarından Sorumluluğu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.17

⁶ TMK, md.616

⁷ AYAN Ahmet, Miras Hukuku, Ankara, 2016, s.276

⁸ Mirasın kısmen reddinin mümkün olduğunu savunan yazarlar da olmakla birlikte, ağırlıklı görüş ve uygulama kısmi reddin geçerli olmadığı yönündedir.

tasarrufunun kendilerine bildirilmesinden itibaren 3 ay içinde, ret hakkını kullanmaları gerekir. Aksi halde mirası kazanmış olurlar⁹.

8. Mirasın reddinin sonuçları nelerdir?

Şayet mirası reddeden kişi bir yasal mirasçıysa, onun payı, miras açıldığı zaman kendisi sağ değilmiş gibi diğer hak sahiplerine geçer.

Öte yandan atanmış bir mirasçı mirası reddetmişse, bu kişinin payı mirasbırakanın en yakın yasal mirasçılara intikal eder. Örneğin; geride sadece iki çocuk bırakarak vefat eden bir kişi, terekenin 1/10'ünü arkadaşı Ü'ye vasiyet etmişse; Ü'nün mirası reddetmesi durumunda bu 1/10'lik kısım da geride kalan iki çocuk arasında eşit şekilde paylaşılacaktır.

Son olarak, bir vasiyet alacaklısının ret beyanında bulunması halinde, vasiyet konusu şeyin vasiyet alacaklısına kim tarafından verilmesi gerekiyor idiyse, bu şey ona kalır. Ancak mirasbırakanın aksini kararlaştırılmasına, örneğin “alacaklı vasiyeti reddederse bu mal mirasçılarım arasında eşit olarak paylaşılın” demesine bir engel yoktur¹⁰.

9. Birkaç nesli kapsayacak şekilde miras planlaması yapmak mümkün olabilir mi?

Hukukumuzda yalnızca tek dereceli art mirasçı atama olanağı bulunduğundan, birkaç kuşağı kapsayacak şekilde art mirasçı atanması mümkün değildir. Hatta miras hukukumuzun izin verdiği aile vakıflarına dahi bu şekilde miras özgülenemez.¹¹ Dolayısıyla birkaç kuşağı kapsayacak şekilde miras planlaması yapmak isteyen miras bırakanın, art mirasçı atama işleminin yanı sıra sağlığında yapacağı “Aile Anayasası” düzenleme gibi sağlar arası hukuki işlemlerde bulunması miras planlaması açısından olanakları genişletecektir.

⁹ Mirasbırakanın ölümü tarihinde terekenin borca batık olması halinde, mirasçılarının herhangi bir beyanda bulunması gerekmez, miras “hükmen reddedilmiş” sayılır. Ancak bu durumda dahi mirasçılarının mirası kabul etmesine engel yoktur.

¹⁰ Mirasın reddinin somut olaya göre başka sonuçları da söz konusu olabilir. Burada yalnızca uygulama bakımından en önemlilerine değinilmiştir.

¹¹ TMK, md. 372

10. Aile anayasası nedir? Miras planlamasında nasıl bir rol oynayabilir?

Aile anayasası, özetle aile fertlerinin birbirleri ile ve aile şirketiyle kurdukları ve kuracakları ilişkileri tanımlayan ve düzenleyen kurallar bütünüdür. Kamuoyunda *aile şirketi* olarak bilinen şirketlerde sıklıkla görülen aile anayasaları, çoğunlukla ailenin şirket yönetimi üzerindeki etkisinin esaslarını ve usullerini belirlemektedir. Türk Borçlar Kanunu'nda özel olarak düzenlenmeyen aile anayasalarının bağlayıcılığı, herhangi bir atipik sözleşme gibidir.

Aile şirketlerinin kurucuları ve çoğunluk pay sahipleri tarafından yapılacak sağlararası bir tasarruf ile aile anayasası düzenlenerek miras hukukunda öngörülen ölüme bağlı tasarrufların imkân vermediği pek çok tasarrufta bulunulabilmekte, aile şirketinin uzun vadeli sürekliliği sağlanabilmektedir.